

Grala, Hieronim

"Tabula Imperii Byzantini, Bd. 1-3",
hrsg. von H. Hunger, Wien 1976-1981 :
[recenzja]

Przegląd Historyczny 75/4, 799-800

1984

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

książka pozbawiona jest pewnych niedociągnięć. Tyczy to się zwłaszcza patronatów uwzględnionych szcątkowo, a i przypadkowo. Przykładem niech stanie się czterestu wspomoczeni, których nie sposób wyłowić spośród setek biogramów. Nader oszczędnie potraktowano także przedstawienia ikonograficzne, a nawet podstawowe atrybuty poszczególnych świętych. Po części owe braki rekompensują odsyłacze bibliograficzne.

„Twoje Imię” w swojej nowej, rozszerzonej i poprawionej wersji winno znaleźć się w podręcznej bibliotece każdego kogo interesują dzieje Kościoła, przede wszystkim zaś hagiografia.

B. K.

Tabula Imperii Byzantini, hrsg. von H. Hunger. Bd. 1: J. Koder, F. Hild: *Hellas und Thessalia*, Wien 1976, s. 316; Beiheft zu Band 1: F. Kelnhofer, *Die topographische Bezugsgrundlage der Tabula Imperii Byzantini*, Wien 1976, s. 44; Bd. 2: F. Hild, M. Restle, *Kappadokien (Kappadokia, Charsianon, Sebasteia und Lykandos)*, Wien 1981, s. 338; Bd. 3: P. Soustal, *Nikopolis und Kephallēnia*, Wien 1981, s. 325.

Powyższe pozycje stanowią początek imponującego rozmachem, bo obliczonego na 40 tomów, przedsięwzięcia mającego uzupełnić dotkliwą lukę istniejącą dotychczas w dziedzinie geografii historycznej Cesarstwa Bizantyjskiego, a będącego realizacją projektu badawczego, zaprezentowanego przez bizantynistykę austriacką na XIII Międzynarodowym Kongresie Bizantynistów w Oxfordzie w roku 1966. Projekt ów, zakładający dokładne odtworzenie topografii imperium w ramach struktury temowej, spotkał się z dużym zainteresowaniem i aprobatą specjalistów, aczkolwiek nieodosobnione były głosy podnoszące ogromny stopień trudności podjętego przedsięwzięcia, wynikający m.in. z wielkiej różnorodności bazy źródłowej (ze szczególnym uwzględnieniem wyników badań archeologicznych), wymagającego ponadto długotrwałych badań interdyscyplinarnych, w których czołowe miejsce zajmowała problematyka kartograficzna. Zadanie postawione przed kartografią zawierało się w obowiązku sporządzenia 40 podwójnych (topograficznych i tematycznych) map. Przewodnictwo specjalnie powołanej przez Austriacką Akademię Nauk komisji mającej się zająć realizacją projektu powierzono renomowanemu uczonemu, profesorowi Herbertowi Hungerowi, a w skład zespołu weszli m.in. Johannes Koder, Friedrich Hild, Marcell Restle, Peter Soustal i Klaus Belke. Zadanie przygotowania map o ujednoczonej podziałce 1:800 000 powierzono pracownikom Instytutu Kartografii AAN i jak wskazują dotychczasowe osiągnięcia, zostało ono wykonane więcej niż zadowalająco. O zasadach jego realizacji od strony techniczno wyczerpująco informuje uzupełnienie do tomu I autorstwa Fritza Kelnhofera.

Dodatkowym produktem prac zespołu profesora Hungera miały stać się studia monograficzne, traktujące o poszczególnych regionach, powstałe niejako na marginesie podstawowych badań. Postulat ów zaowocował do chwili obecnej trzema ważnymi publikacjami, a to studium Kodera o topografii i zasiedleniu Negroponte (dz. Euboea) w czasie przynależności tej wyspy do Republiki Weneckiej (1973), praca Hilda o bizantyjskim systemie dróg w Kapadocji (1977) oraz studium Restle'a o wczesnobizantyjskiej architekturze tej prowincji (1979). Wszystkie w/w prace ukazały się jako kolejne tomy serii zatytułowanej „Veröffentlichungen der Kommission für die TIB”.

Dotychczas opublikowane tomy TIB charakteryzują się identyczną strukturą materiału, na którą składają się kolejno: dokładne zdefiniowanie i wyznaczenie granic omawianych terytoriów, omówienie regionu pod względem geograficznym, z uwzględnieniem stosunków wodnych i warunków klimatycznych, jak również zarys jego historii i rozwoju pod względem administracyjnym. Powyższe ustalenia uzupełniają dane o organizacji kościoła, systemie dróg i sieci fortyfikacji. Oczywiście od tego schematu dopuszczalne są pewne odchylenia uwarunkowane indywidualnymi cechami geograficznymi bądź historycznymi danego regionu, jak np. uwzględnienie w przypadku Kefalenii i Hellady szlaków morskich, czy też osadnictwa i monastycyzmu w Helladzie i Tessalii. Tak skonstruowana część informacyjna pracy stanowi jedynie wprowadzenie do zasadniczych ustaleń, tj. zestawienia w porządku alfabetycznym wszystkich znanych miejscowości i obiektów topograficznych danej jednostki organizacyjnej, z dokładnym określeniem ich położenia geograficznego i ważniejszych ośrodków (wraz z podaniem długości i szerokości geograficznej) względnie innych miejscowości, zarysem ich historii, wykazem związanych z nimi zabytków oraz zestawieniem źródeł pisanych i literatury o nich traktującej. Starannie zarejestrowano również wszelkie funkcjonujące od epoki cesarstwa wschodniego warianty ich nazw. Wykonane dotychczas badania nad małoazjatyckimi tomami: Kappadocji, Charsianon, Sebastei i Lykandos oraz europejskimi: Nikopolis, Kefalenii, Tessalii i Hellady pozwalają wystawić wydawnictwu jak najlepszą ocenę i z nadzieją oczekiwać na dalsze, będące w przygotowaniu pozycje z powyższej serii. Przydatności zgromadzonego materiału nie sposób nie doceniać. Imponujące wyczerpującą i aktualną informacją, dokładnością i obfitością danych, skrupulatnością kwerendy i precyzją wykonania map wydawnictwo bez wątplenia zajmie w warsztacie bizantynisty zupełnie wyjątkowe miejsce. Dokładne indeksy, wysoki poziom technicznego wykonania przedsięwzięcia przez poligrafię AAN, elegancka jednolita forma zewnętrzna stanowi dodatkowy atut omawianych prac. Po całkowitym zrealizowaniu owego monumentalnego przedsięwzięcia nauka dysponować będzie pomocą o wielkiej wartości, przydatną nie tylko dla mediewisty, ale i dla przedstawicieli innych specjalności, w orbicie zainteresowań których znalazły się terytoria kiedykolwiek związane ze strukturą temową Wschodniego Cesarstwa

H. G.

Notitiae episcopatum ecclesiae Constantinopolitanae, Texte critique, introduction et notes par Jean Darrouzès, Institut Français d'Etudes Byzantines, Géographie ecclésiastique de l'Empire byzantin, t. I, Paris 1981, s. XVI + 521.

Opublikowanie pełnego zestawu bizantyjskich „*Notitiae episcopatum*”, tj. urzędowych list regulujących porządek zasiadania hierarchów Kościoła greckiego na soborach (*Ordo thronorum*), cennego źródła proveniencji kościelnej, przez J. Darrouzès, renomowanego wydawcę i badacza dziejów kościoła wschodniego, z pewnością uznać można za wydarzenie naukowe o doniosłym znaczeniu. Niebagatelne osiągnięcia tego uczonego, a m. in. wydanie korespondencji Jerzego i Dymitra Torników (1970) i korespondencji Teodora Dafnopatesa (1978, wespół z L. G. Westerkinkiem), studia nad offikiami kościoła bizantyjskiego (1970), oraz kontynuacja rozpoczętego przez V. Grummel¹ dzieła rejestrowania dokumentów patriarchatu konstantynopolitańskiego (fasc. 5 — 1977; fasc. 6 — 1979) rekomendacji nie potrzebują i stanowią dostateczną gwarancję wysokiego poziomu edycji, zarówno w zakresie publikacji źródła (s. 199—421), jak również towarzyszącego mu aparatu krytycznego (s. 1—198).